

Dawanyň sebäbi

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 25 январа, 2025

Dawanyň sebäbi DAWANYŇ SEBÄBI

Amerikan şekillendiriş sungatynyň pop-art akymynyň görnükli wekillerinden Endi Uýorholyň aýdan şu sözünü eşitmedik ýokdur: «Her kim bir gün 15 minutlygyna meşhur bolar».

Sözi şeýle rewizirläp bileris:

«Her kes bir gün mediallaşar!»

Rast aýdan eken.

Mediýa aýratynam soňky ýyllarda gaty çalt üýtgedi. Üýtgän mediýa täze gymmatlyklar tapgyryny – paradigmany emele getirdi, medeniýet mediallaşdy! Täze medeniýet industriýasy döredildi, döredilýär...

Gelejegiň mediýasyny gurmak dowam edýär: şahslaryň, jemgyýetleriň, döwletleriň ähli ýaşayyş-durmuş ugurlaryny serenjam beriji global mediýa tarapyndan şekillendirilmek işi alnyp barylýar.

Facebook, Twitter, Apple, Instagram, YouTube, Google ýaly täze mediýa tehnologiýalary durmuşymyzyň her bir ugruny söwdalaşdyrýan, adamlary biri-birinden üzňeleşdirýän, şahsylaşdyrýan «täze medeniýet» getirýär.

Kän gürrüňini etmelidirisem öýdemzok:

Şu jemgyýetçilik öwrülşiginiň – aşa mediýa garaşlylylygynyň adamlarda döredýän täsiri nähili?

El telefonlary arkaly islendik wagt (nämäniň dogry, nämäniň ýalandygy näbelli) «informasiýa-habar bombalamasyna» uçradylmagymyz nämäni aňladýar?

Özüňizem duýýansyňyz: Hiç bir sosial-medeni mesele mediýanyň täsiri bolmazdan gürrüňi edilmejek, ara alyp maslahatlaşylmajak derejä geldi. Adamlar mediýa gurşawynyň içine salyndy...

Meselem:

Syýasat medeniýeti (meselem, aragatnaşygy) ugruny üýtgetdi. Syýasy partiýalaryň jemgyýetçilik bilen gatnaşygy kesildi. Mediýa tarap ýüzüni öwren «kürsi syýasaty» oňladyldy.

Syýasatçylaryň halk bilen aragatnaşygynyň ýoly indi diňe tehnologiýa arkaly amala aşyrylýar. Gujaklaşmak, elleşmek, dert-aladalaryny diňlemek däl-de, tehnologiki serişdeler arkaly reýting almak, has köp ýüklenmek, fenomen bolmak esasy maksada öwrüldi!

Işiň özeninde... syýasat bilen bir hatarda jemgyýetçilik ugurlaryny gysýan, düzgünsizleşdirýän bazar esasly neoliberal bir tipli düzgün bilen ýüzbe-ýüz bolduk. Hawa, medeni imperialism bilen ýüzbe-ýüz bolduk. Gündelik durmuşymyza täsir etme boýunça-da mediýa aýgytlaýjy rol oýnaýar.

Bularyň barsy bize şeýle ýuwutdyrylýar:

«Garaşsyz we bitarap mediýa». Diňe şu sözüň özi ullakan mekirlik...

«Azatlygy diňe mediýa üpjün edip biler». Bu sözüň özi ullakan ýalan...

Mediýa indi diňe manipulirlemegiň serişdesi. Gürrüňsiz, hemişe filtrasiýasy-da gapdalynda.

Meselem:

Pandemiýa döwründe waksinalar hakdaky şübhelerimizi ýazmagymyza, ýeke sowal bermegimize idin bermediler. Global dünýä size nämäni buýurýan bolsa, şony aýtmagyňyz, şony ýazmagyňyz talap edildi. Tersine bolanda, sizi mediýadan kowmak haýbatyny atdylar. Al, saňa, mediýa azatlygy!

Mediallaşma pikir-düşünjäni gemirýän «populýar ynanç» gurýar.

– Ýeke-täk dogry – onuň dogrusy.

– Ýeke-täk hakykat – onuň hakykaty.

JOSE IGNACIO B.

TikTok:

**—FOR BUSINESS—
FROM SCRATCH**

2021 BUSINESS STRATEGIES.

DIGITAL MARKETING

Diñe bizem däl, adamzat yza dolanyp gelip bolmajak ýola sokuldy. Ýeke-täk umyt – alternatiw aragatnaşyk ulgamlarynyň köpelmegi. Emma muny etdirmezlik üçin nämeleri edenoklar...

Mysal üçin:

ABŞ bilen Hytaýyň arasynda aldym-berdimli bäsdeşlik bar. Bu ýöne bir söwda bäsdeşligidir öýdüp pikirem etmäh! ABŞ-nyň Senatyna çenli bu işe burnuny sokdy. Hytaýdaky «Byte Dance» şereketinjň eýesi «TikTok»-yň ABŞ-daky verileri Hytaýa äkidendigi sebäpli derňew işiniň açylmagyny talap edýär! Google we Apple-den «TikTok»-y işletme marketlerinden çykarylmagyny isleýär. (Wah, şu asamlaryň özlerini alyp baryşlaryny, hüý-häsiýetlerini üýtgeden ugrukdyrmalar ýurdumyzda TikTok “jahyllaryň, aladasyzlaryň üýşýän mesgeni” ýaly gödek garaýşy kimler gegemon garaýşa öwürdi? Ýogsam bolmasa, Google-nyň berýän maglumaty «TikTok» ulanyjylaryň agramly böleginiň ýaşlardygyny habar berýär).

Beýleki bir ýandan amerikan tehnologiýa şereketleriniň şahsy maglumatlary näme edýändiginiň üstünde nämüçin gürrüň gozgalanok? Maglumat skandallarynyň üsti niçiksi çalt örtüldi?

Netijede:

Dünýäde şular ýaly medial söweş bar.

Zol özgerip-ösüp durýan mediýa tehnologiýasynyň garşysynda biz nämeleri etmeli?

Medeni imperializm bilen garşyma-garşy bolandygymyzy hiç kim duýanokmy?

Ýurdumyz bu bolup geçýänlere – «tomaşalara» diñe tomaşaçy bolup galaýjakmyka?

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazetini, 03.11.2022 ý. Publisistika